

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

○

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

●

ויקרא

(חלק יז — שיחה א)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ואחת לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת ויקרא, א"ז ניסן, ה'תשפ"א (א)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2021

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

ויקרא

עצמו, אבל לא זו בלבד שמשה רבינו לא התגאה בעצמו, אלא אדרבה, הדבר גרם להיות לו לב נשבר ונדכה, שהי' שפל⁵ בעיני עצמו, בחשבו, שאילו לאיש ישראל זולתו, שאינו בנו של עמרם ואינו דור שביעי של אברהם אבינו, היתה נשמה גבוהה ונעלית כמו שלו וזכות אבות כמו שלו, הי' בודאי טוב הימנו⁶.

וזהו מה שאומר הקב"ה בתורה⁷ והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה. אל מול כל אדם שהוא, שפל ופשוט בדעתו ככל שיהיה, הי' משה עורך את החשבון, שאילו מעלות הנשמה וזכות האבות שקיבל במתנה – שלא ע"י יגיעת עצמו – היו ניתנות לאותו אדם, הי' בודאי טוב הימנו⁸.

בתמונות האותיות שנתן הקב"ה בסיני, ישנם ג' סוגי אותיות, אתון רברבין אתון בינונין ואתון זעירין. התורה נכתבה באתון בינונין. הכוונה היא שהאדם צ"ל בינוני, וע"י התורה יגיע למדריגת בינוני. אצל אדם הראשון, שע"י הכרת מעלת עצמו

א. כ"ק מ"ח אדמו"ר סיפר פעם (בהתוועדות דחג הפסח¹) על סדר ההכנסה לחדר של כ"ק אדמו"ר הצ"צ ע"י סבו כ"ק אדמו"ר הזקן. בין הדברים סיפר אז, שאדה"ז צוה למלמד שילמד עם הילד את הפרשה הראשונה של ויקרא². לאחר שסיים המלמד ללמדה את הילד, שאל הילד את אדה"ז: מדוע בתיבת ויקרא ישנה אל"ף זעירא?

הרבי שקע בדבקות זמן מה, ואחר כך אמר:

אדם הראשון הי' יציר כפיו של הקב"ה³, והקב"ה מעיד עליו שחכמתו מרובה מחכמת מלאכי השרת⁴. הוא – אדם הראשון – ידע מעלת עצמו והתגאה בעצמו, ונכשל בחטא עץ הדעת⁵.

משה רבינו .. אף הוא הכיר במעלת

(1) בסעודת היום שש"פ ה'ש"ת (סה"ש ה'ש"ת ע' 68).

(2) ע"פ תנחומא צו יד. ויק"ר פ"ז, ג (בסופו). וראה כלי יקר ריש פרשתנו. ס' חסידים סי' תתשמ. כלבו סע"ד, הובא בש"ך לשו"ע יו"ד סרמ"ה סק"ח.

(3) ראה ב"ר (פכ"ד, ה) וקה"ר (פ"ג, יא (ב)) – „יציר כפיו". אדר"נ ספ"א (ושם הובא תהלים קלט, ה).

(4) ב"ר פ"ז, ד. וש"נ.

(5) להעיר מתו"א ס"פ משפטים: עיקר נקודת קליפת גסות הרוח שנעשה בטבע האדם בחטאו מעץ הדעת טו"ר .. שרואה א"ע ומכיר חסרונו או יודע שזה טוב לו. וידוע (ד"ה להבין ענין חטא אדה"ר בסה"מ אתהלק לאזניא. ד"ה פדה בשלום עזרת. ובכ"מ) שענין חטא עה"ד הי' שרצה ענין ההרגשה דוקא.

(5*) ראה לקו"ש ח"ג ע' 33 הערה 28 ובשוה"ג שם. וצ"ע.

(6) ראה ג"כ ד"ה ויספו הענויים בה' (לאדה"ז בסה"מ תקס"ב ע' נא). וראה הנסמן בהערה 8.

(7) בהעלותך יב, ג.

(8) ראה בארוכה – בענוה דמשה – לקו"ש ח"ג ע' 30 ואילך, ע' 37 ובהערות שם, וש"נ.

(9) להעיר מרמב"ם הל' דעות פ"א ה"ד. ח' פרקים פ"ד.

האל"ף רבתי דאדה"ר מביע את היפך שבחו של אדה"ר. ואם „בגנות בהמה טמאה לא דיבר הכתוב”¹⁴, „אכו"כ בנוגע למי שהי", כפי שהביא בדבריו גופא, יציר כפיו של הקב"ה, אדה"ר (אם לא שיש הכרח לדבר¹⁵).

ג. גם צריך להבין את האריכות אודות ענוותנותו של משה רבינו – דלכאורה די הי' שיאמר בקיצור (כבמפרשים הנ"ל), שמשה רבינו הי' עניו גדול, וכפי שהעיד עליו הקב"ה בתורה „והאיש משה עניו מאד גו”.

ואפילו את"ל, שאדה"ז ביקש לבאר לצ"צ כיצד יתכן שמשה רבינו הי' „שפל בעיני עצמו” (עד שאיש אינו יכול להדמות לו בזה¹⁶) – כיון שחשב שאילו היו ניתנות לאחר „מעלות הנשמה וזכות האבות שקיבל במתנה – שלא ע"י יגיעת עצמו .. הי' בודאי טוב הימנו” –

עדיין אינו מובן:

(א) הא גופא טעמא בעי – למאי נפק"מ כאן להדגיש, ש(גם) משה ידע מעלת עצמו (וממילא יש הכרח לבאר כיצד אין הדבר סותר לענוותנותו)?

(ב) על מנת לבאר מדוע משה רבינו לא התגאה במעלת עצמו – שלא כאדם הראשון ש„ידע מעלת עצמו והתגאה בעצמו” – די הי' לומר, שזהו מפני שמשה חשב שמעלותיו הן „שלא ע"י יגיעת עצמו”, כי אם מצד מעלות נשמתו וזכות האבות שניתנו לו במתנה;

נכשל בחטא עץ הדעת, כתיב¹⁰ אדם באלף רבתי; ואילו אצל משה רבינו, שע"י העבודה זכה שפלות עצמו הגיע אל הדרגא הנעלית ביותר של ענוה, כתוב ויקרא באלף זעירא.

ב. ובסיפור זה לכאורה צריך ביאור:

לשם מה הוצרך אדה"ז לומר (ומה עוד – להקדים) את כל אריכות הדברים אודות אדם הראשון, והטעם שנאמר בו אל"ף רבתי? והרי על מנת לתרץ את היותה של האל"ף דויקרא אל"ף זעירא אין נוגע לכאורה ענין האל"ף רבתי דאדם הראשון, ודי בביאור שהאל"ף זעירא דויקרא רומזת לענוותנותו הגדולה של משה רבינו?

ויתירה מזו: הביאור הנ"ל באל"ף זעירא דויקרא – שהיא רמז לענוה של משה רבינו – מובא בכמה מפרשי התורה¹¹, והם¹² לא הזכירו בדבריהם את האל"ף רבתי דאדה"ר; ואם כן, הרי עאכו"כ בנדו"ד – כאשר הצ"צ טרם למד ע"ד האל"ף רבתי דאדה"ר (הנמצאת רק בדברי הימים¹⁰), שהרי רק התחיל את לימוד החומש – שלכאורה אין מקום כלל להביא את הענין אודות האל"ף רבתי דאדה"ר, ובפרט לא באריכות.

[ובפרט שביאור אדה"ז¹³ על

10 דה"י בתחלתו.

11 פי' הרא"ש (עה"ת), פענח רזא, מושב זקנים, תולדות יצחק (מהר"י קארו), צור המור, כלי יקר, ש"ך עה"ת – ריש פרשתנו.

12 לבד בפענח רזא ותולדות יצחק. וראה הערה הבאה.

13 משא"כ במפרשים שבהערה הקודמת שמבארים האל"ף רבתי דאדה"ר למעליותא,

כדלקמן בפנים סעיף ד.

14 ב"ב קכג, א.

15 ראה לקו"ש ח"ה ע' 281. ח"י ע' 26 ואילך.

16 ראה שו"ע יו"ד סו"ס רמב.

במדרגה גבוהה מאד נעלה"20 (ולכן הי' יכול לקבל מאל"ף רבתי, שהיא „בחי“ הכתב כמו שהוא במהותו ועצמותו); משא"כ על משה נאמר²¹, וְלֹא יָכוֹל מִשֶּׁה לְבֹא גו' כִּי שָׁכַן עָלָיו הָעֲנַן – שהענן הוא המשכה „ממקום עליון ונורא מאד“²² (כתר) – ולכן כתיב אצל משה ויקרא באל"ף זעירא, לפי שהקריאה (וההמשכה) אל משה (מן הענן) היא רק „על ידי צמצום“²³.

ונמצא, שההוספה בדברי אדה"ז שאצל אדה"ר כתיב אל"ף רבתי, היא, 4 בהשקפה ראשונה, מעשה לסתור: מזה מוכח שאדם הראשון עומד במדרגה נעלית ממשה רבינו, ויתירה מזו – זהו רמז (לא לענין ש„נכשל (בחטא עץ הדעת)“, אלא אדרבה) ל„בחי“ אדה"ר כמו שהי' לפני החטא?

ה. נקודת הביאור בזה – י"ל בדרך אפשר:

כוונת אדה"ז באמירת הביאור הנ"ל להצ"צ לא היתה (רק) לתרץ את שאלתו בפסוק, אלא (בעיקר) – ללימוד וחינוך עבור הצ"צ, לבאר לו את ההוראה בעבודת ה' שצריך ללמוד מהאל"ף זעירא דויקרא²⁴

ומדוע האריך גם בכך שמשו ערך חשבון אל מול כל אדם, שאילו ניתנו לאותו אדם מעלותיו שקיבל במתנה וכו' הי' בודאי טוב הימנו?

ד. והנה, בלימוד ביאורו של אדה"ז בהשקפה ראשונה נמצא, שהאל"ף רבתי דאדה"ר היא רמז להיפך הרצוי, לכך שהתגאה ב„מעלת עצמו“ (היפך האל"ף זעירא דויקרא, המורה על ענוותנותו של משה רבינו).

אבל באמת א"א לומר כן. שהרי, כלל פשוט הוא, שהאתון וברבין הכתובות בתורה הן נעלות אפילו מהאתון בינוני, ומכל-שכן מהאתון זעירין¹⁷. וזאת מבין אפילו ילד, שכאשר התורה נוקטת אות רבתי, הרי זה מפני שע"פ תורת אמת יש כאן מעלה וחשיבות.

ואמנם מטעם זה כתבו המפרשים¹⁸, שהאל"ף רבתי דאדה"ר היא רמז „שלא הי' אדם גדול כמותו .. או על רוב חכמה שהי' בו עד שקרא שמות“.

יתר על כן: אדה"ז גופא בלקו"ת¹⁹ עמד על החילוק בין ה„אל"ף דויקרא זעירא ובין מה ש„בדברי הימים כתיב אדם באל"ף רבתי“, וביאר שאדה"ר נעלה ממשו:

האל"ף רבתי דאדה"ר היא „בחי“ אדה"ר כמו שהי' לפני החטא שהי'

(20) שם א, סע"ב. – ובד"ה ויקרא וד"ה וידבר הנ"ל, שאלף רבתי קאי על שלימות האדם שהי' לעת"ל (שלמעלה מאדה"ר קודם החטא).

(21) פקודי מ, לה.

(22) לקו"ת שם א, א.

(23) ראה ג"כ אוה"ת פרשתנו (כרך א) ע' ריט. זהו שם – הובא ונת' באוה"ת פרשתנו (כרך ג) שם, וד"ה ויקרא וד"ה וידבר הנ"ל. ל"ת להאריז"ל ריש פרשתנו (הובא באוה"ת שם ס"ע תשכו. סד"ה ויקרא הנ"ל). ולהעיר מפענח רזא כאן. ועוד.

(24) ע"פ המבואר בפנים יומתק זה שהוצרך

(17) ראה ע"ד הקבלה – זהר ורמ"ז ריש פרשתנו. ועוד. אוה"ת פרשתנו (כרך ג) ע' תשכד ואילך. ד"ה ויקרא תרע"ח (ע' רלד) ותש"ה (פ"ג).

ד"ה וידבר אלקים (הב') תרצ"ט. ובכ"מ.

(18) פענח רזא כאן. ועד"ז בתולדות יצחק.

וראה זח"א רלט, א. ח"ג ש, א.

(19) ריש פרשתנו. וראה ג"כ ד"ה ויקרא וד"ה וידבר הנ"ל.

— שהרי בכל אחד ישנו ניצוץ ממש²⁹).

[ויתירה מזו: מכיון שיש בו, הכרת מעלת עצמו, דרושה תנועה של שפלות עד הקצה ההפכי, „עניו מאד מכל האדם גוי“, כדלקמן ס"ט].

ולכן, גם אין סתירה בין שני הפרטים הנזכרים, שהאל"ף רבתי דאדה"ר רומזת לכך שהיתה אצלו „הכרת מעלת עצמו“, ויחד עם זה מורה הדבר על גודל מעלתו (כנ"ל ס"ד) — שהרי ענין „הכרת מעלת עצמו“ הוא סדר עבודה ע"פ תורה, ואדרבה — הדבר קשור לעבודת הצדיקים דוקא (כדלקמן ס"ז);

ובזה ביטא את גודל הזהירות הדרושה ב„הכרת מעלת עצמו“, שאפילו מי שהנו בעל מעלות גבוהות באמת, עד שתורת אמת כותבת עליו אל"ף רבתי, אף הוא צריך להיות נזהר מתוצאות בלתי רצויות העולות להגרם מהכרת מעלת עצמו, כיון שאפילו אדה"ר נכשל עי"ז בחטא עץ הדעת, מקור כל החטאים.

ו. כיון שאדה"ר הי' (גם בגופו) „יציר כפיו של הקב"ה“, מובן, שמצד הבריאה לא היתה לו כל שייכות לענינים של רע³⁰ (וע"ד ד„מפי עליון לא תצא הרעות“³¹). וגם מצד העולם

[וזה בא בהמשך למה שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר אז (בהתוועדות קר דמת²⁵), שאדה"ז התמסר בעצמו לחינוך וההדרכה של הצ"צ — ולכן הכניסו לחדר בעצמו וכו'].

וכדי שההוראה מהאל"ף זעירא תהי' בשלימות, מוכרחת כל ההקדמה ע"ד אדם הראשון:

באריכות דבריו על אודות מעלותיו של אדה"ר ועל כך שהיתה אצלו „הכרת מעלת עצמו“, לא ביקש אדה"ז לשלול את הנהגת אדה"ר, אלא אדרבה — להורות שכך צריך להיות אצל כל איש ישראל (מצד ניצוץ אדה"ר שבו, כדלקמן ס"ז) — וכפתגם הידוע²⁶: „כשם שצריך האדם להכיר בחסרונותיו, כך צריך להכיר גם במעלות עצמו“.

ונפק"מ מזה גופא גם בנוגע לאופן „הכרת שפלות עצמו“, שהיא באופן (שאינו שולל „הכרת מעלת עצמו“²⁷, אלא) שאע"פ שהאדם מכיר מעלת עצמו, עם כל זה אינו מתגאה בכך, בידעו שהיא באה מכח „מעלות הנשמה וזכות אבות“ שניתנה לו „במתנה — שלא ע"י יגיעת עצמו“ (ועל דרך העונה דמשה רבינו²⁸

אדה"ז לדביקות למשך זמן — אף שתוכן התי' נמצא במפרשים, כנ"ל.

(25) שחמה"פ (סה"ש ה'ש"ת ע' 40).

(26) לקו"ד ח"ד תקפא, א. וראה היום יום ע' קז.

(27) ראה גם לקו"ד ח"ג תל, א.

(28) ויש לקשר זה עם הא דנשמת משה היא „חכמה דאצילות ממש“ (כמוכא בהסיפור שם), דבחכמה ישנו כלי אלא שהכלי הוא בבחי' ביטול בתכלית כמו האור עד שנק' חייהי (לקו"ת מטות פז, סע"ד. אוה"ת וארא ע' קג. ובכ"מ) — שלכן

נרמזת באות יו"ד שיש לו צורת אות „קוץ“ (וכיו"ב) — שמורה על ענין של מציאות — אלא שהיא אות הכי קטנה, „בחי' נקודה לבד“ (אגה"ת פ"ד. וראה בארוכה לקו"ש ח"ט ע' 418 ואילך).

(29) תניא רפמ"ב.

(30) תו"א ו, א. וראה בכ"ז ס' הערכים חב"ד ע' אדה"ר (ע' קסח"ט), וש"נ.

(31) איכה ג, לח

„חלק מנשמת אדה״ר“; ולכן יש (עכ״פ מעין) העילויים דאדה״ר אצל כל ישראל

[עד שגם מעלה זו שׁ, חכמתו מרובה מחכמת מלאכי השרת“ – ולכן היא ביכלתו לקרוא „שמות“ לכל הנבראים לפי ה„נפש חיה“³⁵ של כל נברא³⁶ – יש דוגמתה בכא״א מבנ״י. כדאיתא בספרים³⁷, שקריאת השם לילד ע״י אביו ואמו נעשית בכח (מעין) רוח הקודש, שמלמעלה נותנים להם את הרעיון לקרוא בשם המתאים ל„נפש חיה“ של הילד].

ולכן כא״א מבנ״י, יהי אשר יהי מצבו, יש בו מבחי' אדה״ר כמו שהי' לפני החטא³⁸. והחילוק אינו אלא שאצל אדה״ר היא זה מצד הגוף (מאחר שגם) גופו היא יציר כפיו של הקב״ה, ואילו בכל ישראל היא זה (בגלוי³⁹) רק מצד הנשמה, „חלק אלקה ממעל ממש“⁴⁰, שלכן אין הנשמה שייכת לענין החטא (כדאיתא בזהר⁴¹ עה״פ⁴² „נפש כי תחטא“ – „אורייתא וקוב״ה תוהין עלי' ואמרי נפש כי תחטא וגו״ (בתמי'); ואפילו כאשר אדם מישראל

סביבו – הרי ידוע³², שקודם החטא לא היתה תערובת טוב ורע, כיון שקיום הקליפות היא כמציאות בפני עצמה, למטה מן העולם.

ואע״פ שע״י חטא עץ הדעת אירעה ירידה בו (ובכל העולם) – מ״מ, כיון שמעשה ידי הקב״ה נצחיים המה, מובן, שהמעלה הנ״ל דאדה״ר היא ענין נצחי שנשאר אצלו (בהעלם עכ״פ) גם לאחרי החטא.

[וגם ענין זה מרומז בלשון אדה״ז הנ״ל – „אצל אדם הראשון, שע״י הכרת מעלת עצמו נכשל בחטא עץ הדעת, נאמר אדם באלף רבתי“ – דלכאורה, כיון שהאל״ף רבתי דאדה״ר היא „בחי' אדה״ר כמו שהי' לפני החטא“ (כנ״ל ס״ד), היא צריך לומר בסדר הפוך: „אדם הראשון, שאצלו נאמר אדם באלף רבתי, ע״י הכרת מעלת עצמו (אח״כ) נכשל בחטא עץ הדעת?]

אלא שבזה מרומז, שגם לאחור שׁ, נכשל בחטא עץ הדעת כתוב אדם באלף רבתי“ (שהיא „בחי' אדה״ר כמו שהי' לפני החטא“, כנ״ל)].

ז. הנצחיות של מעלת אדה״ר אינה רק בזה שמעלה זו נשארה אצלו (בהעלם עכ״פ) גם לאחר החטא, אלא שממנו באה לכל ישראל עד סוף כל הדורות.

וכידוע³³, שבני ישראל נקראו ע״ש אדם – „אתם קרויין אדם“³⁴, לפי שבכל „נשמה וניצוץ מישראל“ ישנו

(35) בראשית ב, יט.

(36) ראה אור״ת להה״מ פ' בראשית (ד, סע״ב ואילך). לקו״ש חט״ו ע' 13, וישׁ.

(37) כתבי האריז״ל (ס' הגלגולים הקדמה כג. וראה עמק המלך שער א' ספ״ד). הובא באור״ת שם ועוד.

(38) ראה גם לקמן ע' 14.

(39) ובהעלם גם מצד הגוף כן הוא, כי בחירת העצמות היא בהגוף דוקא (ראה בארוכה לקמן ע' 345. וראה שם (ע' 346) ד, „מעשה ידי להתפאר“ קאי על הגוף).

(40) תניא רפ״ב.

(41) פרשתנו טז, א. וראה שם יג, ב.

(42) פרשתנו ה, א.

(32) ל״ת להאריז״ל פ' בראשית, ובכ״ו.

(33) לקו״ת נצבים מזו, ב. וראה אגה״ק ס' ז.

(34) יבמות סא, רע״א.

„הכרת מעלת עצמו“ צריכה להיות גם „הכרת שפלות עצמו“, כיון שבלאו הכי יכולה הכרת מעלת עצמו לגרום לירידה ונפילה כו' ח"ו.

דבר פשוט הוא, שמי שאינו במדרגת צדיק, והרע⁴⁸ שבו עודנו בתקפו ובגבורתו, צריך להיות נזהר בתנועה דהכרת מעלת עצמו, כיון שיכולה להתערב בכך „ישות“ פשוטה של היצירה כו'.

7 כאשר ביקש אדה"ז לחנך את הצ"צ – צדיק⁴⁹, שיגדל להיות נשׂי⁵⁰ בישראל – רצה ללמדו תוספת זהירות בזה: כיון שאפילו אדה"ר, צדיק, ולא זו בלבד אלא יציר כפיו של הקב"ה, שלכאורה לא היתה לו שום שייכות לחטא ולא היתה אצלו שום נתינת מקום לאחיזה דלעו"ז – ומ"מ, הכרת מעלת עצמו עצמו גרמה אף לו שנכשל בחטא עץ הדעת – הרי ודאי שכל צדיק צריך להיות נזהר בהכרת מעלת עצמו⁵¹.

ט. ובזה יובן גם הטעם לאריכות הביאור בדברי אדה"ז בנוגע לענווה דמשה (נוסף לכך שהי' עניו מצד

(48) ראה תניא פי"ג.

(49) כמחז"ל בראת צדיקים (ב"ב טז, א) וכדאיתא בתיקונים (בהקדמה א, ב) שיש בנשמות כו' צדיקים והוכיח סופו על תחלתו (ראה תניא פי"ד).

(50) שמוכרח להתנהג באופן דואתהלכה ברחבה.

(51) עפ"י יש לבאר ג"כ המשך הסיפור שם, שאדה"ז אמר מאמר חסידות עה"פ אדם כי יקריב מכם קרבן לה' – די"ל שמרמז בזה, שגם בבחי' אדם (הראשון) – ראה פרש"י עה"פ. לקמן ע' 13 ואילך) צ"ל „מכם קרבן לה'“, ש"קריב את נפש האדם שלמטה לה" (לקו"ת פרשתנו ב, ג).

נכשל בחטא ר"ל, הרי הנשמה „גם בשעת החטא היתה באמנה אתו“⁴³).

וזהו הפירוש הפנימי בפסוק⁴⁴ „ועמך כולם צדיקים“: מצד בחי' אדה"ר (כמו שהי' לפני החטא) שקיימת אצל כאו"א מישראל, עבודתו היא בדרגא של „צדיקים“. זאת אפילו אם לפני זה הי' שקוע בענינים של היפך כו'. ובשעה שעוסק בתומ"צ, הרי (מצד פנימיות הנשמה, בחי' אדה"ר שבו) – אין זו תנועה של תשובה, רחוק שנעשה קרוב, אלא עבודה בבחי' צדיק⁴⁵ מעיקרא, שאין לו מלכתחילה שום שייכות לרע וחטא.

ומצד עילוי זה שישנו בכאו"א מבנ"י יכולה להיות אצלו „הכרת מעלת עצמו“, שהרי המציאות של צדיק איננה מציאות עצמית ח"ו, אלא מציאות דקדושה, שבה אין שום אחיזה ללעו"ז (שלא כבעל תשובה, שגם לאחר התשובה זקוק ל„שמירה מעולה שלא יחזור לסורו“⁴⁶).

ואדרבה – צריכה להיות הכרת מעלת עצמו, עד שלפעמים זוהי הדרך (ע"י „ויגבה לבו בדרכי ה'“⁴⁷) שעל ידה ניתן להתגבר על ההעלמות והסתרים דעוה"ז – כאשר עבודתו היא בתוקף דקדושה, בדוגמת עבודת הצדיקים.

ח. על זה באה האזהרה, שיחד עם

(43) תניא ספכ"ד.

(44) ישע"י ס, כא.

(45) ראה ענ"ד לקו"ש חט"ו ע' 245-6.

(46) לקו"ת ואתחנן ט, ד. וראה אגה"ת ספי"א: בלתי רום לבנו ולהיות שפל רוח בפני כל האדם כו'.

(47) דה"ב יו, ו. תו"א צא, ב. קיט, ג ואילך. לקו"ת במדבר טו, ג. ועוד.

מחשבתו שמעלותיו הן במתנה (מלמעלה), שחשב שאזרח שהי' ניהן במעלותיו הי' בודאי טוב הימנו:

כיון שאדם צריך להזהר, שבעמדו בתנועה של תוקף דקדושה והכרת מעלת עצמו, לא תתערב בזה שום ישות כו' – לא די שתהי' בו הכרת שפלות עצמו סתם, אלא הוא מוכרח להיות בקצה ההפכי⁵² – ענווה וביטול בתכלית;

וההוכחה לשפלות אמיתית היא, שאין האדם שואף רק לשלילת המציאות שלו, אלא הוא מחפש גם אחר מעלותיו של הזולת.

וכפי שרואים במוחש: ישנם בני אדם שיכולים לפעול בעצמם את ענין הביטול; אפילו כאשר אחר מבטלם הם יכולים לשאת זאת – אלא שבשעת מעשה מתגנבת ללבם המחשבה: אני אמנם אינני מציאות כלל, אבל הלה הוא מציאות עוד פחות ממני ...

אבל, שיוכל אדם לפעול בעצמו, שאת עצמו יראה כאין ואפס, ואילו את הזולת יחשיב למציאות – זהו סדר עבודה מיוחד, הדורש אופן נעלה יותר בביטול.

וגם בזה בא לידי ביטוי גודל הענווה דמשה רבינו, אשר תימן את חטא עץ הדעת [כידוע שבמ"ת – כאשר משה קבל תורה מסיני⁵³ –

52) ע"ד מ"ש הרמב"ם בשמונה פרקים פ"ד. ה' דיעות פ"ב ה"ב. ולהעיר מ"ש שם ה"ג בנוגע לענוה ושפלות (ושם: לפיכך נאמר במשה רבינו עניו מאד). וראה לח"מ שם פ"א ה"ד. שו"ע אדה"ז חאו"ח סקנה" סוס"א. קנו ס"ג.

53) אבות בתחלתה.

פסקה זוהמתן דחטא עץ הדעת⁵⁴], שהי' (לא עניו סתם, אלא הקצה ההפכי מכל מציאות –) „עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה⁵⁵“, והשווה 8 את עצמו לכל אחד מישראל, בחשבו, שאילו המעלות שלו „היו ניתנות לאותו אדם .. הי' בודאי טוב הימנו“.

י. זוהי גם אחת מההוראות לפועל שיש ללמוד מסיפור זה:

מחד גיסא צריך לדעת, שלכל אחד מישראל ניתנו בירושה מעלות נפלאות, ועליו להכיר במעלת עצמו. וכאשר הוא ניצב בפני דבר מצוה וכו', וידע אינש בנפשי מעמדו ומצבו הרוחני, וממילא טוען הוא: מי אני ומה אני שאקבל על עצמי דבר שבקדושה זה? הנה על כך בא המענה: קיימת כך בשענה זו בחי' אדם הראשון כמו שהי' לפני החטא, וממילא, יהי' אשר יהי' מצבך עד עתה – עכשיו עליך להתנהג כאילו הנך למעלה לגמרי מענין החטאים.

ולאידך גיסא עליו לזכור, שכל המעלות הנפלאות האלו באו לו במתנה מלמעלה, ויתכן שאילו ניתנו מעלות אלו לאחר, הי' יותר טוב הימנו – וממילא אין הכרת מעלת עצמו גורמת לו להרגש של הגבהה וכו',

54) שבת קמו, א. – ועפ"ז יש לבאר זה שהעניויות דמשה נרמזה באל"ף זעירא דויקרא דוקא, כי השראת השכינה במשכן היא הסימן דנתכפר להם חטא העגל (פרש"י ר"פ פקודי. שמיני ט, כג. וראה רש"י שם, ב. ועוד). אשר ע"י חטא העגל חזרה זוהמתן (דחטא עה"ד) – זח"א נב, ב. זח"ב קצג, ב.

55) עד שהי' לא רק עניו ושפל בעיני עצמו, אלא – בלשון הסיפור – „לב נשבר ונדכה“.

משה שבנפשו, ודבר זה מהוה נתינת כח לעבודת הקרבנות, עד לעבודת הקרבנות כפי שתהי' בתכלית השלימות בבית המקדש השלישי, "ושם נעשה לפניך את קרבנות חובותינו .. כמצות רצונך"⁵⁸, בקרוב ממש.

(משיחת י"ג ניסן תשכ"ו)

ואדרבה, הדבר גורם לו להיות, "שפל בעיני עצמו";

וע"י ביטול זה זוכה לגדלות אמיתית – כמאמר⁵⁶: מאן דאיהו זעיר איהו רב – שזוכה ל"ויקרא אל משה", קריאה של חיבה⁵⁷ לבחי

(56) זח"א קכב, ב. ח"ג קסח, א. ולהעיר ג"כ מפענח רזא כאן, דאל"ף רבתי דאדה"ר קאי על משה, ע"ש.

(57) תו"כ ופרש"י עה"פ.

(58) נוסח תפלת מוסף.

